

Вітаємо Чумака Анатолія Андрійовича з обранням його член-кореспондентом НАМН України!

16 вересня 2021 року директор Інституту клінічної радіології Державної установи «Національний науковий центр радіаційної медицини НАМН України» Анатолій Андрійович Чумак був обраний член-кореспондентом НАМН України за спеціальністю «радіаційна імунологія».

Народився Анатолій Андрійович в селі Червоне Чорбівської сільради Кобеляцького району Полтавської області в родині різноробочого-колгоспника і вчительки початкової школи. Медичну освіту почав здобувати з 1961 року на фельдшерському відділенні Кременчуцького медичного училища, яке закінчив з дипломом з відзнакою, і в 1965 році — вступ до Київського медичного інституту імені О. О. Богомольця на лікувальний факультет, по закінченню якого теж з відзнакою. А. А. Чумак в 1971 році вступає до аспірантури при відділі імунології Київського науково-дослідного інституту туберкульозу та грудної хірургії імені Ф. Г. Яновського, по завершенні якої і захисту кандидатської дисертації «Влияние иммунодепрессивных средств /6-меркаптопурина, преднизолона и АЛС/ на гиперчувствительность замедленного типа при туберкулезе» (1974 р.). Працює в цьому інституті на посадах молодшого наукового співробітника (1974-1978 рр.), вченого секретаря (1978-1984 рр.), тут він отримав звання старшого наукового співробітника (1980 р.), був нагороджений медаллю «За трудову відзнаку» (1981 р.) і у 1984 р. захистив дисертацію «Використання імунокоригуючих засобів при туберкульозі (експериментальне дослідження)» на здобуття вченого ступеня доктора медичних наук за спеціальністю «Алергологія та імунологія».

З 1984 по 1987 рр. А. А. Чумак очолював відділ перспективного планування і проблем управління медичною наукою у Київському науково-дослідному інституті загальної і комунальної гігієни імені О. М. Марзеева, одночасно був заступником голови вченої ради Міністерства охорони здоров'я України. За цей час ним була створена струнка система впровадження

результатів наукових досліджень в практику охорони здоров'я, було багато поїздок по областях України, зустрічі з фахівцями на місцях, — що Анатолій Андрійович вважає важливою життєвою школою.

Після аварії на Чорнобильській АЕС 26 квітня 1986 року А. А. Чумак як представник Міністерства охорони здоров'я України працював 7 днів у Поліському районі Київської області, в серпні-вересні 1986 р. 14 днів очолював медичну службу 30-кілометрової зони в місті Чорнобилі. За цей час було налагоджено систему обліку результатів медичного контролю за станом здоров'я ліквідаторів перед початком і по закінченню робіт, проводились оперативні наради, клінічні розбори лікарських помилок, санітарно-гігієнічні перевірки місць тимчасового проживання і об'єктів громадського харчування. Робота А. А. Чумака як учасника ліквідації медичних наслідків аварії на Чорнобильській АЕС була відзначена Подякою Урядової комісії СРСР і медаллю «За трудову доблесть» (1986 р.).

В липні 1987 року А. А. Чумака обирають за конкурсом на посаду завідувача лабораторії клінічної імунології Інституту клінічної радіології Всесоюзного наукового центру радіаційної медицини АМН СРСР. Після численних перепідпорядкувань і змін назв сьогодні — це Національний науковий центр радіаційної медицини Національної академії медичних наук України (ННЦРМ). В 1994 році А. А. Чумак отримав звання професора, в 2009 р. — заслуженого діяча науки і техніки України. У 2010 р. спільно з науковцями Інституту біохімії імені О. В. Палладіна НАН України А. А. Чумак став лауреатом державної премії України в галузі науки і техніки за цикл робіт по вивченню і застосуванню нового класу біологічно активних ліпідів N-ацилетаноламінів. З 2012 року по теперішній час А. А. Чумак — директор Інституту клінічної радіології, який входить до складу Національного наукового центру радіаційної медицини НАМН України.

Професор А. А. Чумак — відомий вчений в галузі

радіаційної імунології та радіаційної медицини. Він вніс значний внесок в дослідження клітинно-молекулярних механізмів дії іонізуючої радіації на організм людини та епідеміологію віддалених ефектів опромінення. Ним обґрунтовано положення про дозові залежності змін поверхневого фенотипу, ядерних структур і функціональної активності клітин крові при гострій променевої хворобі, в інтервалі малих доз та при формуванні спільних реакцій нервової та імунної систем у періоді відновлення організму людини після опромінення.

Результати імунологічного моніторингу перших післяаварійних років стали орієнтиром для пошуку керованих складових, нерадіаційних компонентів в патогенезі віддалених наслідків впливу Чорнобильської катастрофи. Була показана роль вірусного гепатиту С, цитомегаловірусів та інших вірусів з родини *Herpesviridae* у розвитку соматичної патології постраждалих контингентів.

Механізми злоякісної трансформації при формуванні віддалених ефектів опромінення досліджено на когорті пацієнтів, які захворіли на хронічну лімфоцитарну лейкемію після аварії на Чорнобильській АЕС. Показано значення мутаційного статусу генів важких ланцюгів імуноглобулінів і поліморфізмів окремих генів для прогнозування перебігу і вибору тактики лікування. Доведена патогенетична роль персистуючих інфекцій у злоякісній трансформації В-лімфоцитів хворих на хронічну лімфоцитарну лейкемію. Результати досліджень включені до міжнародної бази даних ImGen.

Результати НДР, якими керував проф. Чумак А. А., впроваджено при підготовці Законів України та Державної цільової програми з мінімізації наслідків Чорнобильської катастрофи на 2006-2010 рр. та проекту програми на 2012-2016 рр., у Національних доповідях України до 15-, 20- та 25-років Чорнобильської катастрофи, Постановах Верховної Ради України за матеріалами Парламентських слухань 2004 р., 2008 р., 2011 р. та 2015 р.

За час праці в ННЦРМ брав участь у виконанні 29 комплексних наукових тем МОЗ України, Державного комітету України з питань науки, техніки та промислової політики (ДКНТ) та Національної академії медичних наук України з різноманітних питань радіобіології, радіаційної медицини, радіаційної безпеки. Під його науковим керівництвом виконувались наукові розробки по моніторингу імунної системи постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, вивченню механізмів радіаційного впливу на імунну систему в рамках наукових програм ДКНТ СРСР С27. (1987-1990 рр.); Державної програми ліквідації медичних наслідків аварії на Чорнобильській АЕС (1991-1992, 1993-1995 рр., 1995-2000 рр.); програми ДКНТ України «Здоров'я людини» (1993-1995 рр.); програми «Діти Чорнобилю» (1991-1999 рр.), Національної програмі по боротьбі зі

СНІДом (1993-1994 рр.), Державної програми ліквідації медичних наслідків аварії на Чорнобильській АЕС (2001-2005 рр.), Міжгалузевої державної програми «Здоров'я нації» (2007-2011 рр.). Робота продовжується в рамках фундаментальних та прикладних тем НАМН України.

Наукові доробки А. А. Чумака знайшли відображення у 567 наукових публікаціях, в тому числі 32 авторських свідоцтвах та патентах, 37 монографіях (в співавторстві). Публікації за участю А.А. Чумака індексуються в наукометричних базах даних Scopus, Web of Science, Biomed Express, Research Gate.

Як клінічний імунолог з вищою лікарською кваліфікацією А. А. Чумак забезпечує консультативну і лікувальну допомогу пацієнтам ННЦРМ.

Плідну наукову та лікарську діяльність Анатолій Андрійович успішно поєднує з науково-суспільною роботою. Він — співдиректор Центру співробітництва з ВООЗ в мережі медичної готовності, допомоги при радіаційних аваріях та здоров'я (REMPAN), член «Українського біохімічного товариства» член «Українського товариства фахівців з імунології, алергології та імунореабілітації», член громадської організації «Українська асоціація радіаційної медицини та радіаційного захисту», голова вченої ради Інституту клінічної радіології ННЦРМ, голова медичної ради ННЦРМ, член спеціалізованої вченої ради Д 26.552.01 Національного інституту фтизіатрії і пульмонології ім. Ф. Г. Яновського НАМН України, член Експертної проблемної комісії «Радіаційна медицина».

А. А. Чумак займається редакторською діяльністю. В 2000-2011 рр. він був відповідальним секретарем, а по теперішній час залишається членом редколегії міжвідомчого збірника «Проблеми радіаційної медицини та радіобіології», членом редакційних рад журналів «Астма та алергія», «Український медичний часопис», «Український журнал гематології та трансфузіології», «Український пульмонологічний журнал», рецензентом в «Archive of Biomedical Science and Engineering», «Archives of Clinical Gastroenterology», «Translational Oncology».

Викладацька діяльність теж у сфері інтересів А.А. Чумака. З 1990 р. по 1997 р. він брав участь в підготовці імунологів на кафедрі мікробіології та загальної імунології Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, з 2008 р. по 2011 р. вів англomовний курс з екології людини в Національному авіаційному університеті, з 2015 р. по теперішній час є доцентом кафедри мікробіології, сучасних біотехнологій, екології та імунології Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна».

Щиро вітаємо Вас, Анатолію Андрійовичу, з високим званням! Від усієї душі бажаємо нових наукових звершень і творчих успіхів, реалізації ідей і планів на благо вітчизняної науки!

*Колектив Національного інституту фтизіатрії і пульмонології ім. Ф. Г. Яновського НАМН України
Правління Асоціації фтизіатрів і пульмонологів України
Правління Асоціації спеціалістів з проблем бронхіальної астми та алергії України
Редакційна колегія журналу «Астма та алергія»*